

Η ΑΠΟΨΗ ΤΗΣ ΠΕΔ ΑΜ-Θ

A. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

1. Ο ρόλος και η συμμετοχή της ΠΕΔ ΑΜ-Θ στον αναπτυξιακό σχεδιασμό ως συλλογικού φορέα έκφρασης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Οι στρατηγικοί στόχοι και προτεραιότητες της ΠΕΔ ΑΜ-Θ έχουν τεθεί από το Διοικητικό της Συμβούλιο (ΔΣ) σε προοπτικές τετραετίας και κάθε χρόνο ανανεώνονται από το ΔΣ, ιδιαίτερα όσον αφορά στις προτεραιότητες και τις αντίστοιχες δράσεις τους.

Η δραστηριότητα της ΠΕΔ πραγματοποιείται σ' ένα πλαίσιο το οποίο θέτει ως προτεραιότητες, ζητήματα όπως:

- Η άμβλυνση των αναπτυξιακών ανισορροπιών στο χώρο της ΑΜ-Θ και η ικανοποίηση βασικών αναγκών της Τ.Α. ως κατ' εξοχήν Φορέα με βασικές αρμοδιότητες στο Τοπικό επίπεδο.
- Η υποστήριξη πολιτικών των Δήμων στους Τομείς του Χωρικού Σχεδιασμού, του Περιβάλλοντος και της Ενέργειας αλλά και Κοινωνικών Υπηρεσιών, Παιδείας, Πολιτισμού και Αθλητισμού.
- Η συμβολή των Δήμων και των Φορέων τους στην ενίσχυση της Τοπικής Οικονομίας και της Απασχόλησης.
- Η ενίσχυση του θεσμού της Τ.Α. εκτός των άλλων και ως θεσμού με χαρακτηριστικά επιταχυντή και καταλύτη στην προώθηση της Τοπικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης.

Ιδιαίτερα σε σχέση με τη συνάφεια των Στρατηγικών Στόχων της ΠΕΔ ΑΜ-Θ με αυτούς των νέων Χρηματοδοτικών Μέσων (ΕΣΠΑ 2021-2027, Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης / ΕΠΑ 2021-2025), τονίζεται ότι είναι αναγκαία η ενίσχυση των Περιφερειακών Πολιτικών στον χώρο της ΑΜ-Θ μέσω:

- της αξιοποίησης του χωροταξικού σχεδιασμού και της εναρμόνισης των σχεδιαζόμενων παρεμβάσεων με τον Χωρικό Σχεδιασμό (σύμφωνα με τη σχετική Απόφαση του Περιφερειακού Συμβουλίου (173/2015) και το εγκεκριμένο Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο της ΠΑΜ-Θ (ΦΕΚ ΑΑΠ 248/25-10-18). Οι επιμέρους άξονες και δράσεις θα πρέπει να εξυπηρετούν το πρότυπο χωρικής οργάνωσης όπως αυτό εξειδικεύεται.
- της ανάγκης εφαρμογής καλά σχεδιασμένων διατομεακών πολιτικών σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο εξασφαλίζοντας τη συνέργεια όλων των προγραμμάτων και τη συμπληρωματικότητα των διατιθέμενων σε αυτά πόρων.

- της ανάδειξης του τοπικού επιπέδου στο οποίο η Τ.Α. έχει την ευθύνη και αρμοδιότητες και το οποίο μπορεί να λειτουργήσει καταλυτικά στην υπέρβαση των αναπτυξιακών ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων μέσω της συγκρότησης βιώσιμων αναπτυξιακών ενοτήτων.

Η στρατηγική αυτή πρέπει να έχει ως επίκεντρο την ενίσχυση, βελτίωση και ισχυροποίηση των οικιστικών κέντρων μέσω της συγκρότησης ενός ισόρροπου και διαφοροποιημένου δικτύου πόλων, τη στοχευμένη ανάπτυξη των παράκτιων περιοχών και των νησιών, του ορεινού χώρου και των ενδιάμεσων πεδινών περιοχών.

- της παραγωγικής αναγέννησης, μετά τις αλληπάλληλες κρίσεις, η οποία πρέπει να εστιάζει στο τοπικό επίπεδο, με έμφαση στον κοινωνικό τομέα (υγεία, πρόνοια, πολιτισμός, αθλητισμός), στην δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, στις υποδομές, στις τεχνολογικές εξελίξεις και την καινοτομία.

Η προσέγγιση της ΠΕΔ ΑΜ-Θ στα θέματα που αφορούν στον σχεδιασμό της προγραμματικής περιόδου (ΠΠ) 2021-2027, δεν γίνεται με μεμονωμένες προτάσεις ασύνδετες μεταξύ τους. Είναι απόρροια προγραμματικής σκέψης και διαλόγου με τα μέλη της ΠΕΔ. Στην κατεύθυνση αυτή αξιοποιούνται οι μέχρι τώρα προτάσεις που διαχρονικά έχει αναπτύξει η ΠΕΔ, λαμβάνοντας όμως υπόψη τις εξελίξεις. Οι αποφάσεις του ΔΣ της ΠΕΔ ΑΜ-Θ και οι διατυπωμένες θέσεις – προτάσεις για κύρια ζητήματα, που διαμορφώθηκαν με την συμμετοχή όλων των φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι αναρτημένες στην ιστοσελίδα¹ της ΠΕΔ ΑΜ-Θ.

Οι πιο πρόσφατες και επίκαιρες αφορούν στην πρόταση του ΔΣ της ΠΕΔ ΑΜ-Θ προς την [Διακομματική Επιτροπή της Βουλής για την ανάπτυξη της Θράκης](#) καθώς και στην [απάντηση της ΠΕΔ ΑΜ-Θ στο ερωτηματολόγιο](#) διαβούλευσης φορέων για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της ΠΑΜ-Θ 2021-2027.

2. Αναπτυξιακός σχεδιασμός και προγραμματισμός – Συμμετοχή της πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης στο ΕΣΠΑ και ο ρόλος της ΠΕΔ

- Είναι χαρακτηριστικό ότι η σχέση Κράτους – Περιφερειών – Δήμων σ’ ότι αφορά στον αναπτυξιακό προγραμματισμό σε κεντρικό – περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, ρυθμίζεται ακόμα με Νόμο του 1986 (1622/86). Είναι κάτι παραπάνω από προφανές ότι μετά από 35 χρόνια, έχουμε μια διαφορετική αυτοδιοίκηση που πλέον βάσιμα διεκδικεί έναν πολύ πιο ενεργό ρόλο στον αναπτυξιακό προγραμματισμό και επομένως επιτακτικά πλέον ανακύπτει η ανάγκη επικαιροποίησης του θεσμικού πλαισίου.

Έχουν πλέον ωριμάσει οι προϋποθέσεις διεύρυνσης του ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, με έμφαση στο σχεδιασμό και την εφαρμογή τομεακών πολιτικών αλλά και στο διατομεακό συντονισμό πολιτικών σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Στην κατεύθυνση αυτή, η **θεσμοθέτηση αντιπροσωπευτικών συλλογικών οργάνων περιφερειακής ανάπτυξης**

¹ <http://pedamth.gr/cms/index.php/2012-06-01-10-55-23/2012-06-14-11-33-51/384-2021-2027>

(σχεδιασμού – προγραμματισμού) σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, θα συμβάλλει ουσιαστικά και αποτελεσματικά τόσο στις διαδικασίες του Αναπτυξιακού Προγραμματισμού και Σχεδιασμού, όσο και στην υλοποίηση δημόσιων πολιτικών στα τρία επίπεδα. Κύρια επιδίωξη αναδεικνύεται η αποτελεσματική εφαρμογή καλά σχεδιασμένων διατομεακών πολιτικών σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο εξασφαλίζοντας τη συνέργεια όλων των προγραμμάτων και τη συμπληρωματικότητα των διατιθέμενων σε αυτά πόρων.

- Έχει ιδιαίτερα τονισθεί η αναγκαιότητα συμμετοχής της Τοπικής Αυτοδιοίκησης τόσο κατά τον σχεδιασμό, όσο και κατά την υλοποίηση του ΕΣΠΑ. Η ΚΕΔΕ σε κεντρικό επίπεδο και οι ΠΕΔ με τους Δήμους σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο θα πρέπει να έχουν ενεργό ρόλο.

Η συμμετοχή της ΠΕΔ ΑΜ-Θ κατά τη φάση σχεδιασμού του ΠΕΠ ΑΜ-Θ 2014-2020 απέδωσε σημαντικά οφέλη για τους Δήμους της Περιφέρειάς μας. Η εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων (Ο.Χ.Ε.), η συμμετοχή της Τ.Α. στο μεγαλύτερο μέρος των προβλεπόμενων Μέτρων του Προγράμματος και με υψηλό ποσοστό συμμετοχής, αποτελούν μερικά μόνον θετικά παραδείγματα από τη διαδικασία αυτή. **Σημαντικό ρόλο προς την κατεύθυνση αυτή έπαιξε και η λειτουργία της Περιφερειακής Επιτροπής Αναπτυξιακού Σχεδιασμού (ΠΕΑΣ) της ΑΜ-Θ, από τις ελάχιστες, αν όχι η μοναδική, που λειτούργησαν στη χώρα.**

Κατά τη νέα προγραμματική περίοδο 2021-2027 διατυπώνεται εξίσου η ισχυρή βούληση της ΠΕΔ ΑΜ-Θ για ουσιαστική συμμετοχή στις διαδικασίες σχεδιασμού του Περιφερειακού Προγράμματος επιδιώκοντας παράλληλα αναβαθμισμένο – ουσιαστικό ρόλο και κατά τις φάσεις εξειδίκευσης και αναθεώρησης αυτού. Τονίζεται ιδιαίτερα η ανάγκη ουσιαστικοποίησης της λειτουργίας της Επιτροπής παρακολούθησης του Προγράμματος και η αναβάθμιση της συμμετοχής της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε αυτήν.

B. ΓΝΩΜΗ ΤΗΣ ΠΕΔ ΑΜ-Θ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΒΑΣΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ

1. Υλοποίηση του συνόλου της στρατηγικής της ΠΑΜ-Θ

Στο Κεφάλαιο που περιγράφεται το πλαίσιο σχεδιασμού του Προγράμματος 2021-2027 αναφέρεται ότι για την διαφοροποίηση του προτεινόμενου Προγράμματος εκτιμήθηκε επιπρόσθετα το γεγονός «ότι μέρος της στρατηγικής της Περιφέρειας δύναται να λάβει χρηματοδότηση από άλλες πηγές όπως Τομεακά Προγράμματα, Ταμείο Ανάκαμψης, Διασυνοριακά Προγράμματα, καθώς και άλλα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα της Ε.Ε., εθνικούς πόρους.» (σελ. 6).

Κατά την μετέπειτα παράθεση των βασικών στοιχείων του Προγράμματος δεν αποτυπώνεται με σαφήνεια ποιο μέρος της στρατηγικής της Περιφέρειας θα λάβει χρηματοδότηση από άλλο χρηματοδοτικό μέσο, διευκρινίζοντας ταυτόχρονα και ποιο θα είναι αυτό. Γίνεται αναφορά για δράσεις που αφορούν π.χ. στο σιδηροδρομικό δίκτυο, στην ενεργειακή αναβάθμιση ιδιωτικών

κατοικιών κ.λπ., υπολείπεται όμως η αναφορά πολλών ακόμη. Με βάση αυτό, κρίνεται ως αναγκαία η ιεραρχημένη αποτύπωση όλων των δράσεων που υλοποιούν τις στρατηγικές κατευθύνσεις της ΠΑΜ-Θ και στη συνέχεια να γίνεται η διάκριση αυτών ως προς τη δυνατότητα χρηματοδότησής τους ανάλογα με το χρηματοδοτικό μέσο και τους όρους επιλεξιμότητας που για κάθε ένα από αυτά ορίζονται. Με τον τρόπο αυτόν εξασφαλίζεται η διατύπωση καλά σχεδιασμένων διατομεακών πολιτικών εξασφαλίζοντας τη συνέργεια όλων των προγραμμάτων και τη συμπληρωματικότητα των διατιθέμενων σε αυτά πόρων.

2. Τι λήφθηκε υπόψη για τον σχεδιασμό

Από το σύνολο των κειμένων που αναφέρεται ότι ελήφθησαν υπόψη για το σχεδιασμό του Προγράμματος ΠΑΜ-Θ 2021-2027 (σελ. 6-7), θεωρούμε ότι θα ήταν χρήσιμη μια πιο εξειδικευμένη αναφορά σε κάποια από αυτά, με τέτοιο τρόπο που θα συνέβαλε στην αποσαφήνιση σημαντικών παραμέτρων διαμόρφωσης της δομής αλλά και των ενδεικτικών δράσεων που περιλαμβάνονται στο Πρόγραμμα. Πιο συγκεκριμένα:

- Από τα κείμενα με τις εθνικές οριζόντιες θεματικές στρατηγικές αλλά κυρίως με τις περιφερειακές στρατηγικές και τα περιφερειακά σχέδια δράσης ανά θεματικό τομέα, να αποτυπωθούν ιεραρχημένα οι δράσεις που κρίνεται ότι χρήζουν υλοποίησης, με αναφορά στην επιλεγόμενη πηγή χρηματοδότησης.
- Από τη μελέτη για την Περιφερειακή Πολιτική της Ελλάδας μετά το 2020 που εκπονήθηκε από το ΟΟΣΑ και περιλαμβάνει το προφίλ όλων των Ελληνικών Περιφερειών, μεταξύ αυτών και η ΠΑΜ-Θ, να αποτυπωθούν οι κύριες αναφορές των χαρακτηριστικών της ΠΑΜ-Θ αλλά και οι βασικές συστάσεις που διατυπώνονται και αφορούν στις προτεραιότητες και τις ενδεικνυόμενες παρεμβάσεις ανά θεματικό τομέα κατά τη νέα ΠΠ.

Γίνεται επίσης αναφορά στην υπερδέσμευση πόρων που έχει πραγματοποιηθεί στο ΕΠ ΠΑΜ-Θ 2014-2020, γεγονός που οδηγεί στη διαμόρφωση ενός εμπροσθοβαρούς προγράμματος για την περίοδο 2021-2027. Με δεδομένο αυτό, θεωρείται αναγκαία η αναλυτικότερη, στο μέτρο του δυνατού, παράθεση στοιχείων που αφορούν στην υπερδέσμευση αυτή. Η αναφορά των πόρων που "δεσμεύονται" ανά Στόχο Πολιτικής (ΣΠ), Ειδικό Στόχο (ΕΣ), Πεδίο Παρέμβασης, θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμη για την εν γένει αποσαφήνιση της δυναμικής του Προγράμματος, αλλά και αναγκαία και για τους φορείς της ΤΑ προκειμένου να διευκρινισθεί το εύρος των δυνατοτήτων χρηματοδότησης δράσεων αρμοδιότητάς τους.

3. Αναφορά στις ενδοπεριφερειακές ανισότητες (σελ.13)

Κατά την παρουσίαση των χαρακτηριστικών της ΠΑΜ-Θ αναφέρεται σχετικά ότι

«Η Π-ΑΜΘ καλείται να αντιμετωπίσει εκτός των άλλων και το θέμα των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων οι οποίες εντείνονται παρά τις πρωτοβουλίες που ελήφθησαν και τις παρεμβάσεις που υλοποιήθηκαν στις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους. Ειδικότερα, διακρίνονται

Περιφερειακές Ενότητες που χαρακτηρίζονται από υψηλότερη δυναμική, όπως η ΠΕ Έβρου και η ΠΕ Καβάλας που αθροιστικά παράγουν σχεδόν το 53% του προϊόντος της Π-ΑΜΘ. Ενώ οι υπόλοιπες Περιφερειακές Ενότητες (Ξάνθης, Ροδόπης και Δράμας) αθροιστικά διαμορφώνουν το 47% του ΑΕΠ».

Η αναφορά για το ζήτημα αυτό, τόσο στο κείμενο βασικών αρχών όσο και στο Παράρτημα είναι η ελάχιστη δυνατή (περιορισμένα σημεία στο κείμενο και λίγοι Πίνακες στο Παράρτημα), παρότι αναγνωρίζεται ως σημαντικό θέμα.

Για την ουσιαστική και αποτελεσματική αντιμετώπιση του συγκεκριμένου θέματος, εκτιμάται ως υψηλής προτεραιότητας η εκπόνηση έρευνας – μελέτης με στόχο την αποτύπωση των αναπτυξιακών χαρακτηριστικών, ει δυνατόν κάθε χωρικού επιπέδου, ανάλογα βέβαια και με τα διατιθέμενα στοιχεία (από το χωρικό επίπεδο Δημ. Ενότητας/Κοινότητας, Δήμου, Περιφερειακής Ενότητας, μέχρι αυτό του συνόλου της Περιφέρειας), τον εντοπισμό των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων εκφραζόμενων μέσω των κατάλληλων κριτηρίων σε χωρικές ενότητες ανάλογα με την αναπτυξιακή τους εικόνα και τέλος τον προσδιορισμό των κατάλληλων παρεμβάσεων καθώς και των χρηματοδοτικών εργαλείων και μηχανισμών υποστήριξης που θα συμβάλλουν στην ενίσχυση της αναπτυξιακής δυναμικής της κάθε περιοχής.

Η μελέτη αυτή καθίσταται επίκαιρη δεδομένου του περιεχομένου της πολιτικής συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και αναγκαία λόγω των ΣΠ που έχουν θεσπιστεί για την ΠΠ 2021-2027 και ειδικότερα του ΣΠ5, όπως επισημαίνεται σχετικά σε άλλη ενότητα του παρόντος κειμένου.

4. Κατά την ανάλυση των παραγωγικών τομέων,

στην ενότητα της παρουσίασης των χαρακτηριστικών της ΠΑΜ-Θ, παρατίθενται οι προτεραιότητες ανά τομέα που τίθενται προς επίτευξη. Από την παράθεση αυτή **διαπιστώνεται ότι το εύρος των προτεραιοτήτων δεν περιορίζεται από τους ΕΣ και τα πεδία παρέμβασης που δύναται να τύχουν χρηματοδότησης από το ΠΕΠ, αλλά σωστά αναφέρονται προτεραιότητες που αφορούν συνολικά στην ανάπτυξη του κάθε τομέα ανεξάρτητα από πού θα επιδιωχθεί η χρηματοδότηση (Πρόγραμμα και Επενδυτικό Ταμείο) των αναγκών δράσεων** (σελ. 14 για πρωτογενή τομέα, σελ. 16 για δευτερογενή τομέα και σελ. 17 για τριτογενή τομέα).

5. Στην παράθεση των κύριων στρατηγικών κατευθύνσεων ανά Στόχο Πολιτικής (σελ. 19-21)

διαπιστώνεται ότι δεν ακολουθείται σε όλους τους ΣΠ η ίδια λογική διαμόρφωσης του πλαισίου σύμφωνα με το οποίο διατυπώνονται οι κύριες στρατηγικές κατευθύνσεις, π.χ. στον ΣΠ1 διατυπώνονται στρατηγικές κατευθύνσεις που οι σχετικές δράσεις θα χρηματοδοτηθούν από Τομεακό πρόγραμμα (ΕΠ Ψηφιακός Μετασχηματισμός 2021-2027), ενώ στον ΣΠ3 δεν διατυπώνεται κάποια στρατηγική κατεύθυνση που αφορά στο σιδηροδρομικό δίκτυο ή τις υποδομές αερομεταφορών, με κριτήριο μάλλον ότι η χρηματοδότηση των όποιων σχετικών δράσεων θα

χρηματοδοτηθεί από άλλο Πρόγραμμα, εκτός του ΠΕΠ.

Κατά τη γνώμη μας θα πρέπει στη συγκεκριμένη ενότητα να γίνεται αναφορά όλων των στρατηγικών κατευθύνσεων ανά ΣΠ, με ειδική υπόμνηση στη συνέχεια κατά την παρουσίαση του Προγράμματος ανά ΕΣ, των δράσεων που θα τύχουν χρηματοδότησης από άλλα Προγράμματα (κάτι που σε μερικές περιπτώσεις παρατηρείται).

6. Κατά την παράθεση της αρχιτεκτονικής του Προγράμματος (Κεφάλαιο 3 του κειμένου)

δεν διακρίνεται για όλους τους ΕΣ που επιλέγονται, η ίδια λογική αναφοράς αναπτυξιακών αναγκών – προτεραιοτήτων και ενδεικτικών δράσεων. **Οι αναπτυξιακές ανάγκες – προτεραιότητες πρέπει κατά τη γνώμη μας να καλύπτουν όλο το εύρος, σύμφωνα με τις στρατηγικές κατευθύνσεις που καλούνται να ικανοποιήσουν, ανεξάρτητα από την πηγή χρηματοδότησης των δράσεων που θα επιλεγούν για την υλοποίηση - εξυπηρέτηση αυτών των αναπτυξιακών αναγκών. Κατά συνέπεια στο πεδίο των ενδεικτικών δράσεων θα πρέπει να αναφέρονται, πέραν των δράσεων που θα χρηματοδοτηθούν από το ΠΕΠ και οι δράσεις που θα υλοποιηθούν με χρηματοδότηση από άλλο Πρόγραμμα.** Ορθή παράθεση σύμφωνα με τα παραπάνω γίνεται για παράδειγμα στον ΕΣ.ii του ΣΠ1 (σελ. 24-25) ή και στον ΕΣ.ι του ΣΠ2 (σελ. 27-28).

Ειδικότερα

6.1 Κατά την παράθεση του ΕΣ.νί στο ΣΠ2 του ΑΠ2 (σελ. 31)

για την “Προαγωγή της μετάβασης σε μια κυκλική οικονομία και αποδοτική ως προς τους πόρους οικονομία”, **κρίνεται απαραίτητη η εκτενέστερη ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης στον τομέα της διαχείρισης στερεών αποβλήτων, στο πλαίσιο της εφαρμογής του εγκεκριμένου ΠΕΣΔΑ.** Στο πλαίσιο αυτό θεωρείται αναγκαίος ο εμπλουτισμός – συμπλήρωση των προτεραιοτήτων και ενδεικτικών δράσεων, με το σύνολο των προβλεπόμενων προς χρηματοδότηση και υλοποίηση δράσεων, με ειδικότερη αναφορά ανά δράση, της πηγής χρηματοδότησής της.

6.2 Κατά την παράθεση των δύο ΕΣ του ΣΠ3 του ΑΠ3 (σελ.32-33)

κρίνεται επίσης απαραίτητη η κατά το δυνατόν αναλυτικότερη αναφορά τόσο των αναπτυξιακών αναγκών - προτεραιοτήτων όσο και των ενδεικτικών δράσεων, ανεξάρτητα από την πηγή από την οποία θα χρηματοδοτηθεί η υλοποίησή τους. Θα πρέπει κατά τη γνώμη μας να αποτυπώνονται με ιεραρχημένο τρόπο οι προτεραιότητες χρηματοδότησης ενεργειών που περιλαμβάνονται στον εγκεκριμένο σχεδιασμό υποδομών μεταφορών, με διακριτή αναφορά του μέσου χρηματοδότησης.

Ειδικότερα για τον ΕΣ.ii του ΣΠ3 επιπλέον διαπιστώνεται και αντιστοιχία αναπτυξιακών αναγκών – προτεραιοτήτων και ενδεικτικών δράσεων (π.χ. η δράση “Λιμενικές υποδομές μικρής κλίμακας” δεν “φαίνεται” να ικανοποιεί κάποια αναπτυξιακή ανάγκη – προτεραιότητα

από αυτές που παρατίθενται στο κείμενο).

6.3 Με βάση τα αναφερόμενα κατά την παράθεση του ΑΠ5 (σελ. 38-46)

ο οποίος αφορά στην κοινωνική ενσωμάτωση και την αντιμετώπιση της φτώχειας από πόρους του ΕΚΤ+ (ΣΠ4), διαπιστώνεται πληρότητα σε επίπεδο ενδεικτικών δράσεων. Πρακτικά αξιοποιείται το σύνολο σχεδόν των ΕΣ προκειμένου να επιτευχθούν οι επιδιώξεις στον συγκεκριμένο ΣΠ, αξίζει δε να σημειωθεί ότι έχουν ενσωματωθεί οι προτάσεις που είχαν διατυπωθεί από την ΠΕΔ τον Μάρτιο του 2021, στο πλαίσιο της διενεργηθείσας έρευνας για τις συγχρηματοδοτούμενες κοινωνικές δράσεις από το ΕΣΠΑ 2014-2020, ανά Δήμο στην ΑΜ-Θ.

6.4 Σχετικά με τα αναφερόμενα κατά την παράθεση των δύο ΕΣ του ΣΠ5 του ΑΠ6 (σελ. 46-48)

Η ΠΕΔ ΑΜ-Θ από την πρώτη στιγμή που ξεκίνησε ο σχεδιασμός της νέας ΠΠ αναγνώρισε στο νέο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής της ΕΕ την μεγάλη σημασία για την ΤΑ του ΣΠ5. Ανταποκρινόμενη στην αξιολόγηση αυτή, διαμόρφωσε ένα κατά το δυνατόν ολοκληρωμένο πλαίσιο για την αποδοτικότερη αξιοποίηση του ΣΠ5, διατυπώνοντας τη σχετική πρότασή της κατά τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου στην 1η φάση της διαβούλευσης.

Στην πρόταση αυτή, πέραν της παράθεσης της διαχρονικής υλοποίησης Ολοκληρωμένων Χωρικών Στρατηγικών στην ΠΑΜ-Θ και της συμμετοχής της ΤΑ στο σχεδιασμό αλλά και την υλοποίηση αυτών, παρατέθηκε μια πρώτη προσέγγιση για τον σχεδιασμό των ΟΧΠ κατά τη νέα ΠΠ λαμβάνοντας υπόψη τα νέα "κανονιστικά" δεδομένα που αφορούν στο σχεδιασμό των ΟΧΠ, αλλά αναφέρθηκαν ταυτόχρονα και οι βασικές προϋποθέσεις για ένα ορθολογικό σχεδιασμό αυτών.

Σε ό,τι αφορά τον ΕΣ 5.ι που αναφέρεται στην υλοποίηση ΟΧΠ στις αστικές περιοχές, διαπιστώνεται ότι ενώ

α) το αναθεωρημένο ΠΧΠ της ΑΜ-Θ (άρθρο 17, Ενότητα Β: Σχέδια Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων) αναφέρει

«Δυνατότητα για κατάρτιση ΣΟΑΠ προβλέπεται καταρχήν για τις παρακάτω περιοχές:

- την πόλη της Δράμας
- την πόλη της Καβάλας
- την πόλη της Ξάνθης
- την πόλη της Κομοτηνής
- την πόλη της Αλεξανδρούπολης
- την πόλη της Ορεστιάδας»

και β) το 2ο Σχέδιο της Συμφωνίας Εταιρικής Σχέσης (ΕΣΠΑ) 2021-2027 που υποβλήθηκε στην ΕΕ από την Ελλάδα τον Μάιο του 2021, αναφέρει στο Κεφ.2 «Επιλογές πολιτικής, εκπόνησης

και συμπληρωματικότητα», διατυπώνοντας τις Επιλογές Πολιτικής του ΣΠ5 και των κύριων αναμενόμενων αποτελεσμάτων για το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ και το ΕΤΘΑΥ (σελ.17-19)

«.....Ο προσδιορισμός των επιλέξιμων περιοχών θα λαμβάνει υπόψη τις αναπτυξιακές κατευθύνσεις του χωρικού σχεδιασμού σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και θα προκύπτει μετά από έγκαιρη και εκτενή διαβούλευση μεταξύ των κατά τόπο συντελεστών. Η επιλογή των περιοχών εφαρμογής είτε θα αναφέρεται στα Προγράμματα, είτε θα γίνει κατόπιν διαδικασίας ανοικτής πρόσκλησης και αξιολόγησης κατά την υλοποίηση των Προγραμμάτων είτε κατόπιν ανάλυσης για τον προσδιορισμό των περιοχών ή των κριτηρίων επιλογής τους.

Ειδικότερα προβλέπονται:

Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις σε αστικές περιοχές που προάγουν τη βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού ιστού, τον πολιτισμό και την ασφάλεια. Ως αστικές περιοχές νοούνται:

- Αστικές περιοχές με πρόβλεψη για ολοκληρωμένες αστικές παρεμβάσεις από Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια
- Οικιστικές ενότητες (λειτουργικές περιοχές²) ή πόλεις που αναπτύσσονται σε μία ή περισσότερες Δημοτικές Ενότητες με πληθυσμό > 50.000 κατ.
- Πόλεις-έδρες Περιφερειακών Ενοτήτων που δεν καλύπτονται από τα παραπάνω, με σημαίνοντα λειτουργικό ρόλο αστικού κέντρου.....»

τελικά προτείνεται η υλοποίηση ΣΒΑΑ στις 5 έδρες των Περιφερειακών Ενοτήτων, μη περιλαμβάνοντας στις ενδεικτικές δράσεις του συγκεκριμένου ΕΣ στην πόλη της Ορεστιάδας. Από τα προαναφερόμενα, ως επιλέξιμες αστικές περιοχές δεν νοούνται αυτές που σωρευτικά ικανοποιούν τις τρεις προϋποθέσεις που αναφέρονται, οπότε δεν τεκμηριώνεται η μη επιλογή της πόλης της Ορεστιάδας στις πόλεις στις οποίες θα υλοποιηθεί ΣΒΑΑ κατά την περίοδο 2021-2027.

Σε ό,τι αφορά στην ΕΣ 5.ii που αναφέρεται στην υλοποίηση ΟΧΠ σε μη αστικές περιοχές, εκτιμάται ότι παρότι οι επιδιώξεις, οι αναπτυξιακές ανάγκες και οι προτεραιότητες που αναφέρονται είναι εντός του πλαισίου που τίθεται και από το σχέδιο ΕΣΠΑ για τον συγκεκριμένο ΕΣ, η υιοθέτηση των προτεινόμενων ΟΧΕ στις ενδεικτικές δράσεις του ΕΣ αυτού, δεν υπηρετεί αποτελεσματικά τη βιώσιμη ανάπτυξη, προσβασιμότητα και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς των ορεινών, νησιωτικών και παράκτιων περιοχών της Περιφέρειάς μας.

Δεδομένων των παρατηρήσεων αυτών, θεωρούμε αναγκαία μια εκτενέστερη συζήτηση για το περιεχόμενο, τις προτεραιότητες και τις ενδεικτικές δράσεις των ΕΣ του ΣΠ5 και προς τούτο επαναφέρουμε το πλαίσιο της πρότασης της ΠΕΔ ΑΜ-Θ, το οποίο παρατίθεται ως Παράρτημα στο παρόν κείμενο.

² Η βάση τεκμηρίωσης για τις λειτουργικές περιοχές των επιμέρους αστικών περιοχών είναι οι Αναπτυξιακές Ενότητες όπως αυτές προσδιορίζονται από τα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια.

6.5 Με βάση τις αναφερόμενες ενδεικτικές δράσεις των ΑΠ8 και ΑΠ9 (σελ. 50-51)

που αφορούν στην τεχνική βοήθεια από πόρους του ΕΤΠΑ και ΕΚΤ+ αντιστοίχως, θεωρούμε ότι θα προσέφερε περαιτέρω μια αναλυτικότερη αναφορά στις δράσεις ενίσχυσης της ικανότητας των φορέων και δικαιούχων του Προγράμματος, καθώς και στις δράσεις αξιολόγησης, εκπόνησης μελετών και συλλογής δεδομένων.

7. Λαμβάνοντας υπόψη τη Δομή του Προγράμματος (παρατιθέμενη αρχιτεκτονική και Πίνακες Παραρτήματος) σε συνδυασμό με το χρηματοδοτικό σχέδιο (πίνακας Κεφαλαίου 5),

παρατηρούνται τα ακόλουθα:

- Στον Πίνακα του Χρηματοδοτικού Σχεδίου (σελ. 65) θα πρέπει να προστεθεί στον ΣΠ5 διακριτή γραμμή με τη χρηματοδότηση από πόρους του ΕΚΤ+ με ισόποση μείωση των ποσών από την αντίστοιχη γραμμή με την χρηματοδότηση από πόρους του ΕΚΤ+ του ΣΠ4.
- Οι αναφερόμενοι πόροι ανά ΑΠ/ΣΠ και ανά ΕΣ/Πεδία παρέμβασης δεν μπορεί να κριθούν ως προς την επάρκειά τους για την ικανοποίηση των αναγκών χρηματοδότησης των ενδεικτικών δράσεων ανά ΕΣ/Πεδία παρέμβασης. **Κρίνεται απολύτως απαραίτητη η παροχή στοιχείων σχετικά με τους πόρους που δεσμεύουν το Πρόγραμμα εμπροσθοβαρώς ανά ΑΠ και ΕΣ προκειμένου να αξιολογηθεί η παρατιθέμενη χρηματοδοτική κατανομή ως προς την επάρκεια ή μη των αντίστοιχων ποσών.**
- Σε αντιπαράθεση και σύγκριση με τις κατηγορίες δράσεων που έχουν ενταχθεί στο ΕΠ ΠΑΜ-Θ 2014-2020, σύμφωνα με τον αναρτημένο στην ιστοσελίδα της ΕΥΔ Πίνακα (με ημερομηνία αναφοράς την 28/5/2021), **δεν αποσαφηνίζεται η δυνατότητα ή μη, χρηματοδότησης από το νέο Πρόγραμμα (ή από άλλο χρηματοδοτικό μέσο) δράσεων όπως:**
 - Δημιουργία θερμοκοιτίδων Νέων Επιχειρήσεων Εντάσεως Έρευνας και Τεχνολογίας (NEET),
 - Παρεμβάσεις προστασίας από διάβρωση εδαφών (όχι μόνο ακτών, όπως αναφέρεται στο σχέδιο),
 - Προστασία και ανάδειξη οικοσυστημάτων ΠΑΜ-Θ,
 - Τοπικά και Ειδικά Χωρικά Σχέδια,
 - Προμήθεια οργάνων μέτρησης ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

Επίσης θα πρέπει να αποσαφηνιστεί το μέσο χρηματοδότησης της δράσης «Ανάπτυξη δικτύου φυσικού αερίου μέσης και χαμηλής πίεσης» σε περίπτωση που δεν καταστεί εφικτή η ολοκλήρωσή της εντός της περιόδου επιλεξιμότητας του ΕΣΠΑ 2014-2020 (με δεδομένο ότι δεν μπορεί να χρηματοδοτηθεί από πόρους του ΕΣΠΑ 2021-2027). Η διευκρίνιση αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική δεδομένης της στόχευσης – επιδίωξης εκ μέρους της ΤΑ για την κατασκευή δικτύων μέσης και χαμηλής πίεσης για την τροφοδοσία με φυσικό αέριο πέραν των αστικών περιοχών, και σημαντικών ημιαστικών και αγροτικών οικιστικών

κέντρων της Περιφέρειας, συγκεντρώσεων βιομηχανικών εγκαταστάσεων αλλά και σημαντικών σημειακών δραστηριοτήτων.

8. Σχετικά με τη συνέργεια – συμπληρωματικότητα με τα Τομεακά Προγράμματα

εκτιμάται ότι το κείμενο θα πρέπει να παρέχει μια σαφέστερη εικόνα των δράσεων που θα μπορούν να χρηματοδοτηθούν από αυτά. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στη συμπληρωματικότητα με το ΕΠΑΝΕΚ, δεδομένων και των προβλημάτων που παρατηρήθηκαν κατά την περίοδο 2014-2020, στο Πρόγραμμα “Περιβάλλον – Ενέργεια – Κλιματική Αλλαγή” δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στον τομέα διαχείρισης στερεών αποβλήτων και υλοποίησης έργων αντιπλημμυρικής προστασίας αλλά και στο Πρόγραμμα “Υποδομών - Μεταφορών”.

Κατά τη γνώμη μας θα πρέπει να παρέχονται ανά Τομεακό Πρόγραμμα αναλυτικές πληροφορίες για τις στρατηγικές κατευθύνσεις της ΠΑΜ-Θ που θα ικανοποιηθούν, αναφέροντας ταυτόχρονα τις αναπτυξιακές ανάγκες / προτεραιότητες και συνακόλουθα ενδεικτικές δράσεις που θα καταστεί δυνατόν να υλοποιηθούν. Με τον τρόπο αυτό θα γίνει αντιληπτό και εάν θα υπάρξουν τελικά κατηγορίες δράσεων που δεν θα χρηματοδοτηθούν από πόρους της ΕΕ και θα πρέπει να αναζητηθεί χρηματοδότηση από άλλους πόρους (π.χ. Εθνικοί πόροι).

9. Σχετικά με την συνέργεια – συμπληρωματικότητα με άλλες χρηματοδοτικές πηγές

κρίνεται αναγκαίο :

- να παρασχεθούν αναλυτικά στοιχεία που αφορούν στη δομή, τις κατηγορίες παρέμβασης και τους χρηματοδοτικούς πόρους του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΠΠΑ) 2021-2025, δεδομένου ότι το συγκεκριμένο Πρόγραμμα εκπονείται με ευθύνη της Περιφέρειας ΑΜ-Θ και κατά συνέπεια οι σχετικές πληροφορίες είναι άμεσα διαθέσιμες.
- να παρασχεθεί η μέγιστη δυνατή πληροφόρηση για τις δράσεις που αναλαμβάνει να χρηματοδοτήσει το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας “Ελλάδα 2.0” στην Περιφέρεια ΑΜ-Θ, σύμφωνα με την μέχρι στιγμής οριστικοποιημένη διαβούλευση μεταξύ της Περιφέρειας και των συναρμόδιων Υπουργείων.
- πέραν της γενικής αναφοράς στα Προγράμματα του Στόχου «Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία», να αναφερθούν δράσεις που σχεδιάζεται η χρηματοδότηση τους ειδικότερα από το Πρόγραμμα «Interreg VI-A Ελλάδα-Βουλγαρία 2021-2027», οι οποίες έχουν άμεση συσχέτιση με ΕΣ και ενδεικτικές δράσεις που θα τύχουν χρηματοδότησης από το νέο Πρόγραμμα της ΠΑΜ-Θ 2021-2027 (πχ. διασυνοριακές υποδομές μεταφορών κλπ).

Επιπρόσθετα επισημαίνεται το γεγονός ότι δεν γίνεται καμία αναφορά στο κείμενο βασικών αρχών για τη συνέργεια που πρέπει να διέπει τις δράσεις του Προγράμματος της ΠΑΜ-Θ 2021-2027 με τις δράσεις του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) της αντίστοιχης περιόδου.

10. Διαβούλευση για το σχεδιασμό του Προγράμματος – Εφαρμογή της αρχής της εταιρικής σχέσης

Από την παρουσίαση των αποτελεσμάτων της διαβούλευσης στο σχετικό τεύχος όπου γίνεται και αναφορά στους φορείς που συμμετείχαν (πλήθος, προφίλ κ.λπ.) διαπιστώνεται ότι:

- Από το σύνολο των 212 φορέων στους οποίους απεστάλη το ερωτηματολόγιο ανταποκρίθηκαν μόνο οι 58 (ποσοστό μόλις 27,3%).
- Από τους φορείς που συμμετείχαν οι 24 εξ αυτών ήταν φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ποσοστό 41%). Το ποσοστό των Δήμων της Περιφέρειάς μας που συμμετείχαν ανήλθε στο 68%. (Απάντησαν οι 15 Δήμοι εκ των 22)
- Δεν συμμετείχαν καθόλου φορείς της επιχειρηματικότητας (ΕΒΕ, Σύνδεσμοι Βιομηχάνων, Βιοτεχνών, Τουριστικών Επιχειρήσεων – εκτός ενός Εμπορικού Συλλόγου), επιστημονικά Επιμελητήρια (καθόλου ΤΕΕ, μόνο ένα εκ των δύο ΓΕΩΤΕΕ και Οικονομικών Επιμελητηρίων). Επίσης δεν συμμετείχαν καθόλου συλλογικές εκφράσεις απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα (ΕΑΣ, αγροτικοί σύλλογοι, κτηνοτροφικοί σύλλογοι, σύλλογοι αλιέων), ενώ η συμμετοχή συλλογικών εκφράσεων εργαζομένων περιορίστηκε μόνο σε αυτήν του Εργατοϋπαλληλικού Κέντρου Δράμας.

Με βάση τα προαναφερόμενα εκτιμάται η αναγκαιότητα για διεξαγωγή περαιτέρω διαβούλευσης για την οριστικοποίηση του Προγράμματος με στόχο την κατά το δυνατόν ευρύτερη συμμετοχή των δρώντων συλλογικών υποκείμενων στην Περιφέρεια ΑΜ-Θ. Η αναγκαιότητα αυτή καθίσταται ακόμη πιο επιτακτική, εάν ληφθεί υπόψη και η σύνθεση της ΟΣΠ, στην οποία θα συζητηθεί το κείμενο αρχών για τον σχεδιασμό του νέου Προγράμματος, δεδομένου ότι σε αυτήν εκπροσωπούνται μόνο η Αποκεντρωμένη Διοίκηση, η Περιφερειακή και Τοπική Αυτοδιοίκηση καθώς και το Περιφερειακό Επιστημονικό Συμβούλιο Έρευνας και Καινοτομίας.

Στην κατεύθυνση αυτή **θα πρέπει να εξετασθεί η πραγματοποίηση ενός διήμερου συνεδρίου στοχευμένου στις αναπτυξιακές προτεραιότητες και στις δράσεις που θα πρέπει να προκριθούν για υλοποίηση. Συμπληρωματικά ή και αυτοτελώς θα μπορούσε επίσης να εξετασθεί η διενέργεια ημερησίων εργαστηρίων ανά Στόχο Πολιτικής με τη συμμετοχή των ανά περίπτωση σχετικών κατά αρμοδιότητα φορέων και ενδιαφερομένων με την ίδια προαναφερόμενη επιδίωξη.**

11. Σημαντικά προβλήματα και εμπόδια κατά την υλοποίηση του ΕΣΠΑ 2014-2020

Τόσο στο παρόν κείμενο αρχών όσο και στην απάντηση της ΠΑΜ-Θ στην 1^η Εγκύκλιο Σχεδιασμού, εντοπίζονται προβλήματα και εμπόδια που παρατηρήθηκαν κατά την υλοποίηση δράσεων ανά ΣΠ κατά την προηγούμενη ΠΠ. Από το σύνολο των παρατηρούμενων προβλημάτων εκτιμάται ότι θα είναι ιδιαίτερα χρήσιμη η καταγραφή αυτών που θα μπορούσαν να αντιμετωπισθούν / επιλυθούν αποκλειστικά και μόνο με ευθύνη και δραστηριοποίηση των φορέων που δρουν σε Περιφερειακό

επίπεδο. Οι δράσεις αυτές θα μπορούσαν να ιεραρχηθούν με άμεση προτεραιότητα προς υλοποίηση, προκειμένου να μην αποτελέσουν και κατά το νέο Πρόγραμμα τροχοπέδη στην ομαλή εξέλιξη υλοποίησής του (π.χ. μηχανισμός διακυβέρνησης και παρακολούθηση στρατηγικών RIS3, αναβάθμιση επιχειρησιακής ικανότητας ορισμένων Δικαιούχων κ.λπ.).

Στην κατεύθυνση ελαχιστοποίησης των πιθανών προβλημάτων – εμποδίων που θα μπορούσαν να επηρεάσουν την ομαλή και αποτελεσματική εφαρμογή του νέου Προγράμματος, θεωρούμε αναγκαίο να ληφθούν υπόψη οι σχετικές προτάσεις που διατυπώθηκαν από τους φορείς κατά τη διαβούλευση (σημείο ix. του ερωτηματολογίου).

Από πλευράς ΠΕΔ ΑΜ-Θ επισημαίνεται ιδιαίτερα η ανάγκη για

- **Λειτουργία αποκεντρωμένης υπηρεσίας της ΜΟΔ για την υποστήριξη αδύναμων νησιωτικών – ορεινών Δήμων/δικαιούχων,**
- **Δημιουργία και εγκατάσταση μηχανισμού διακυβέρνησης των ΟΧΕ-ΣΒΑΑ - Διεύρυνση της συμμετοχής των τοπικών φορέων και του πληθυσμού στη διαμόρφωση και υλοποίηση των σχεδίων δράσης των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων,**
- **Σύσταση και λειτουργία μίας κοινής δομής ΠΕΔ και ΠΑΜ-Θ (Δ/σης Προγραμματισμού Περιφέρειας και Διαχειριστικής) με αντικείμενο το συνολικό αναπτυξιακό προγραμματισμό και την διερεύνηση της συμπληρωματικότητας χρηματοδότησής του από το σύνολο των διαθέσιμων χρηματοδοτικών μέσων.**

Η προώθηση της υλοποίησης αυτών των ενεργειών καθώς και αντίστοιχων που αναφέρονται τόσο στο παρόν κείμενο όσο και στην απάντηση της ΠΕΔ στο ερωτηματολόγιο διαβούλευσης, θεωρείται ότι θα εξασφαλίσει ευνοϊκότερες συνθήκες για την ουσιαστική επίτευξη των επιδιώξεων και των στόχων του Προγράμματος για την ΠΠ 2021-2027.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ**Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΔ ΑΜ-Θ³ ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΩΝ ΧΩΡΙΚΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΠΟΥ ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΑΝ ΝΑ ΣΥΜΒΑΛΛΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΑΜ-Θ****Η συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στον σχεδιασμό Ολοκληρωμένων Χωρικών Παρεμβάσεων**

Με αφετηρία το 2002, η Τοπική Αυτοδιοίκηση είχε ενεργό ρόλο και εμπλοκή στον σχεδιασμό Ολοκληρωμένων Χωρικών Παρεμβάσεων, συμμετέχοντας με επιτυχία στην υλοποίηση σημαντικών παρεμβάσεων σε αστικά κέντρα (ΣΒΑΑ).

Σε μεταγενέστερο χρόνο (2010), υποστήριξε και συμμετείχε στον σχεδιασμό από κοινού με την Περιφέρεια η οποία είχε την πρωτοβουλία, του Ολοκληρωμένου Προγράμματος Βιώσιμης Ανάπτυξης Οροσειράς Ροδόπης (ΟΠΒΑΟΡ). Το 2011 αποφασίσθηκε να υλοποιηθεί η πρώτη φάση του Προγράμματος με χρηματοδότηση ύψους 25 εκ. ευρώ από το ΠΕΠ 2007-2013, σύμφωνα με την υπ’ αριθ. 236/2011 Απόφαση του Περ. Συμβουλίου.

Σε συνέχεια της πρωτοβουλίας αυτής, υποστήριξε και συμμετείχε στον σχεδιασμό αντίστοιχου Επιχειρησιακού Προγράμματος που αφορούσε την πεδινή ζώνη εκτός αστικών κέντρων και το παραλιακό μέτωπο που περιλάμβανε τις ευρύτερες περιοχές ευθύνης των Φορέων Διαχείρισης περιοχών Natura, χωρίς όμως να επιτευχθεί χρηματοδότηση των περιλαμβανομένων σε αυτό παρεμβάσεων.

Στο πλαίσιο του σχεδιασμού της προγραμματικής περιόδου 2014-2020, με τη συμμετοχή εκπροσώπων της Τ.Α. στην ομάδα σχεδιασμού προγράμματος, διερευνήθηκε χωρίς να εξαντληθεί ο διάλογος, η δυνατότητα εφαρμογής εργαλείων Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης σε περιοχές πέραν των αναφερομένων παραπάνω, όπως η ευρύτερη περιοχή του Άρδα Ποταμού, η Σαμοθράκη και τα αστικά κέντρα στην ΑΜ-Θ αλλά και άλλες οικιστικές ενότητες – λειτουργικές περιοχές στην ΑΜ-Θ.

Η υλοποίηση Ολοκληρωμένων Χωρικών Παρεμβάσεων κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020

Κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020 εγκρίθηκαν και υλοποιούνται οι ακόλουθες Ολοκληρωμένες Χωρικές Παρεμβάσεις :

- Τρία (3) Σχέδια Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΣΒΑΑ) στις πόλεις της Αλεξανδρούπολης, Καβάλας και Δράμας. Τα σχέδια ΒΑΑ υλοποιούνται μέσω Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης. Η χρηματοδότησή τους γίνεται με συνδυασμό πόρων ΕΤΠΑ και ΕΚΤ. Ειδική

³ Απόσπασμα από την απάντηση της ΠΕΔ ΑΜ-Θ στο ερωτηματολόγιο διαβούλευσης φορέων για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης 2021-2027, Φεβρουάριος 2021

μέριμνα δίνεται στη μέγιστη δυνατή συνέργεια /συμπληρωματικότητα των παρεμβάσεων ΒΑΑ με την ΟΧΕ τουρισμού-πολιτισμού «Πολιτιστική / Τουριστική Διαδρομή Εγνατίας Οδού».

- Η Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση τουρισμού-πολιτισμού «Πολιτιστική / Τουριστική Διαδρομή Εγνατίας Οδού». Η χρηματοδότησή της γίνεται με συνδυασμό πόρων ΕΤΠΑ και ΕΚΤ. Ειδική μέριμνα δίνεται στη μέγιστη δυνατή συνέργεια /συμπληρωματικότητα των παρεμβάσεων της ΟΧΕ με αυτές των ΣΒΑΑ.

Επιπλέον των ανωτέρω υλοποιούνται σε συγκεκριμένες γεωγραφικές ενότητες της ΑΜ-Θ έξι (6) Προγράμματα ΤΑΠΤΟΚ (Προσέγγιση LEADER) με πόρους των Προγραμμάτων Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 και Αλιείας & Θάλασσας 2014-2020. Εξ αυτών τα τρία (3) Προγράμματα είναι Πολυταμειακής Προσέγγισης (ΕΓΤΑΑ και ΕΤΘΑ) και υλοποιούνται από τις Αναπτυξιακές Ροδόπης, Καβάλας και Δημοσυνεταιριστική Έβρου και τα άλλα τρία (3) Προγράμματα είναι Μονοταμειακής Προσέγγισης και υλοποιούνται από τις Αναπτυξιακές Δράμας, Β. Έβρου (ΕΓΤΑΑ) και Καβάλας (ΕΤΘΑ).

Επισημαίνεται το γεγονός ότι κατά την περίοδο αυτή η ΕΥΔ ΕΠ ΠΑΜ-Θ ανέθεσε και παρέλαβε το Επιχειρησιακό Σχέδιο για μία Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση της ζώνης Ορεινού Όγκου Ροδόπης – Νέστου, η οποία όμως δεν θεσμοθετήθηκε ως εργαλείο παρέμβασης παρά τις σχετικές πρωτοβουλίες της Πρωτοβάθμιας Αυτοδιοίκησης.

Τονίζεται ιδιαίτερα η ενεργός συμμετοχή και παρέμβαση της Τ.Α. δια μέσω της ΠΕΔ και της ΠΕΑΣ σε όλες τις διαδικασίες διαβούλευσης κατά τον σχεδιασμό τόσο των ΣΒΑΑ όσο και των δύο ΟΧΕ που προαναφέρθηκαν. Οι διατυπωμένες θέσεις – προτάσεις είναι αναρτημένες στην ιστοσελίδα της ΠΕΔ ΑΜ-Θ.

(<http://pedamth.gr/cms/index.php/2012-06-01-10-55-23/2012-06-14-11-33-51/384-2021-2027>)

Δεδομένα για τον σχεδιασμό Ολοκληρωμένων Χωρικών Παρεμβάσεων κατά την προγραμματική περίοδο 2021-2027

Ο σχεδιασμός Ολοκληρωμένων Χωρικών Παρεμβάσεων κατά την προγραμματική περίοδο 2021-2027 καθορίζεται σημαντικά από τους ακόλουθους δύο παράγοντες και την άμεση μεταξύ τους συσχέτιση.

- Την έγκριση κατά το 2018 της αναθεώρησης του Περιφερειακού Χωροταξικού Πλαισίου (ΠΧΠ) της Περιφέρειας ΑΜ-Θ με βάση την απόφαση ΥΠΕΝ/ΔΧΩΡΣ/68605/1092 (ΦΕΚ 248_Τεύχος Α.Α.Π./25-10-2018). Στο εγκεκριμένο ΠΧΠ (Άρθρο 17) καθορίζονται περιοχές για την εφαρμογή Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (ΠΕΧΠ) και τη δυνατότητα κατάρτισης Σχεδίων Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων (ΣΟΑΠ).
- Τη θέσπιση του Στόχου Πολιτικής (ΣΠ) 5, ως ενός εκ των πέντε κύριων στόχων της πολιτικής συνοχής για την περίοδο 2021-2027, για μια Ευρώπη Πιο Κοντά στους Πολίτες, μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών, καθώς και μέσω της στήριξης τοπικών πρωτοβουλιών. Η κατά αυτόν

τον τρόπο αξιοποίησης των Εργαλείων της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης κατά την Προγραμματική Περίοδο 2021-2027 αποτελεί εξέλιξη βαρύνουσας σημασίας, μπορεί δε να αμβλύνει τις ανισότητες μέσα στην ΑΜ-Θ. Αυτή η άμβλυνση των ανισοτήτων μέσα στην ΑΜ-Θ είναι βασική προϋπόθεση για να βελτιώσει η Περιφέρειά μας τη θέση της μεταξύ των άλλων Περιφερειών στη χώρα και στην Ε.Ε.

Η εξέλιξη αυτή ως προς τον ΣΠ 5 βρίσκεται προς την σωστή κατεύθυνση και ικανοποιεί σε ικανοποιητικό βαθμό πάγιες θέσεις της ΠΕΔ ΑΜ-Θ, δημιουργεί ταυτόχρονα όμως μεγαλύτερες υποχρεώσεις ως προς τον τρόπο αξιοποίησης του Στόχου αυτού.

Μία πρώτη προσέγγιση στον σχεδιασμό Ολοκληρωμένων Χωρικών Παρεμβάσεων

Οι ολοκληρωμένες χωρικές στρατηγικές με την αξιοποίηση των χωρικών εργαλείων Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων (ΟΧΕ) και ΤΑΠΤοΚ θα εφαρμοστούν σε περιοχές που θα πληρούν κατ' ελάχιστο τα κριτήρια που θα προσδιοριστούν από τις εθνικές αρχές και θα αναφερθούν στα εθνικά Προγράμματα. Το σχέδιο ΕΣΠΑ 2021-2027 όπως έχει διατυπωθεί (Δεκέμβριος 2020), προβλέπει τον σχεδιασμό και την υλοποίηση ολοκληρωμένων παρεμβάσεων σε 4 κατηγορίες περιοχών (Επιλογές Πολιτικής) προάγοντας την οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική ανάπτυξη τους.

Λαμβάνοντας υπόψη αυτές τις επιλογές πολιτικής αλλά και τη συσχέτιση αυτών με τα ΠΧΠ, διατυπώνεται μία αρχική πρόταση για την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Παρεμβάσεων ως ακολούθως:

α) Αστικές Περιοχές

Εφαρμογή ΣΒΑΑ στα έξι (6) αστικά Κέντρα (Δράμα, Καβάλα, Ξάνθη, Κομοτηνή, Αλεξανδρούπολη, Ορεστιάδα), όπως σχετικά προβλέπεται και αναφέρεται στο εγκεκριμένο ΠΧΠ της ΑΜ-Θ.

Πέραν αυτών, προτείνεται να επεκταθεί η δυνατότητα εφαρμογής ΣΒΑΑ σε οικιστικές ενότητες με χαρακτηριστικά λειτουργικών περιοχών με πληθυσμό και κάτω από 50.000 κατοίκους, στο βαθμό που ο ρόλος τους είναι κρίσιμος στο αναπτυξιακό γίνεσθαι στην ΑΜ-Θ.

β) Ορεινές περιοχές

Εφαρμογή ΟΧΕ στην Ευρύτερη ορεινή περιοχή Ροδόπης και Ποταμού Νέστου.

Στην περιοχή αυτή πρέπει να ληφθούν υπόψη οι εν δυνάμει αναπτυξιακοί θύλακες με βάση το ΟΠΒΑΟΡ, δηλ. της Δυτικής Ροδόπης (περιοχές Κ. Νευροκοπίου, Βώλακα, Παρανεστίου, Σταυρούπολης) και της Ανατολικής Ροδόπης (περιοχές Μύκης, Παπικίου όρους, Αρριανών, Μ. Δερείου) καθώς και των παρανέστιων περιοχών κατάντη των Στενών του Νέστου και μέχρι τις εκβολές αυτού (περιοχές Δήμων Νέστου και Τοπείρου). Κατά την περαιτέρω εξειδίκευση του σχεδίου της ΟΧΕ θα πρέπει επιπρόσθετα να ληφθούν υπόψη τόσο το εν γένει αναπτυξιακό πρότυπο και προτεραιότητες που τίθενται από το ΟΠΒΑΟΡ (όπως εξάλλου τονίζεται στο άρθρο 16 του ΠΧΠ) όσο και οι παρατηρήσεις που διατυπώνονται με την απόφαση (57/2018) του ΔΣ της ΠΕΔ, με την οποία εκφράζεται γνώμη κατά την διαδικασία διαβούλευσης για τη διαμόρφωση ΟΧΕ Ζώνης Ορεινού όγκου Ροδόπης και Νέστου.

γ) Πεδινές περιοχές - Νησιά

- Συνέχιση και ολοκλήρωση της ΟΧΕ τουρισμού-πολιτισμού «Πολιτιστική / Τουριστική Διαδρομή Εγνατίας Οδού», αφού πρώτα εκτιμηθεί απολογιστικά η εξέλιξή της και στη συνέχεια γίνει επικαιροποίησή της στην βάση των προτάσεων των Δήμων και λοιπών Φορέων.
- Εφαρμογή νέας ΟΧΕ στη Παράκτια Ζώνη και τα Νησιά.

Στην περιοχή περιλαμβάνονται η Παράκτια Ζώνη της Περιφέρειας από τα Δυτικά της Καβάλας μέχρι τον Έβρο Ποταμό και τα νησιά Σαμοθράκη και Θάσο με το θαλάσσιο μέτωπο που αποτελεί τμήμα του Βορείου Θαλάσσιου Άξονα ανάπτυξης της χώρας. Επισημαίνεται η πολυπλοκότητα του εγχειρήματος καθότι η περιοχή περιλαμβάνει το σύνολο των παράκτιων υγροτόπων αλλά και των θαλάσσιων περιοχών προστασίας.

Σημειώνεται ότι τα ιδιαίτερα και επείγοντα προβλήματα της Σαμοθράκης ενδέχεται να επιβάλλουν τη θέσπιση ξεχωριστής ΟΧΕ για το νησί, στο βαθμό που επιλυθούν ταυτόχρονα με ευέλικτο τρόπο, ζητήματα υποστήριξης του Δήμου για την υλοποίησή της.

Επαναλαμβάνεται ότι οι παραπάνω προτάσεις αποτελούν μία πρώτη προσέγγιση, η δε τελική πρόταση θα διαμορφωθεί στο πλαίσιο του διαλόγου που πρέπει να αναπτυχθεί και των προτεινόμενων, όπως περιγράφονται παρακάτω, διαδικασιών.

Σημαντικές Επισημάνσεις – Προϋποθέσεις για έναν ορθολογικό σχεδιασμό Ολοκληρωμένων Χωρικών Παρεμβάσεων

Για μια όσο το δυνατόν πληρέστερη αξιοποίηση των εργαλείων χωρικών παρεμβάσεων στην κατεύθυνση της ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης στην ΠΑΜ-Θ κατά τη διάρκεια της Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027, ζητούμενα θα πρέπει να είναι :

- Η διαπίστωση και τεκμηρίωση σε μεγαλύτερο βάθος του περιφερειακού προβλήματος στην ΑΜ-Θ.
- Η θέσπιση μεθοδολογίας και κριτηρίων για την περαιτέρω ανίχνευση υποπεριοχών με αναπτυξιακές υστερήσεις μέσα στις προτεινόμενες περιοχές, αλλά και τον εντοπισμό πιθανών νέων διαφοροποιημένων περιοχών.
- Η ακριβής οριοθέτηση των περιοχών επί των οποίων θα υλοποιηθούν ολοκληρωμένες χωρικές παρεμβάσεις.
- Η κωδικοποίηση βασικών αναπτυξιακών προτεραιοτήτων σε κάθε περιοχή.
- Η διερεύνηση σκοπιμότητας και αντιστοίχιση του κατάλληλου εργαλείου Χωρικής ανάπτυξης με τις προτεινόμενες περιοχές.
- Η ενοποιημένη προσέγγιση και σύντομη αξιολόγηση της συμπληρωματικότητας των παρεμβάσεων που προτείνονται για εφαρμογή μέσω των διαφορετικών εργαλείων Χωρικής ανάπτυξης, ώστε να μεγεθύνεται το αναπτυξιακό αποτέλεσμα των παρεμβάσεων στην ΑΜ-Θ.
- Η διερεύνηση και ο καθορισμός συστήματος Επιχειρησιακής Διοίκησης και υποστήριξης για κάθε περιοχή που θα υλοποιηθεί ολοκληρωμένη χωρική παρέμβαση.

Είναι γεγονός ότι η σε βάθος απόπειρα απαντήσεων για τα παραπάνω ζητούμενα απαιτεί πολύχρονη μελέτη και έρευνα από πλήθος επιστημόνων με τις κατάλληλες ειδικότητες. Η διαμορφωμένη κατάσταση τόσο από πλευράς χρόνου αλλά και διαδικασιών, **επιβάλλει στη φάση αυτή μια ευέλικτη αντιμετώπιση του όλου σύνθετου εγχειρήματος, η οποία θα βασίζεται κυρίως στην αξιοποίηση των προτάσεων που εμπεριέχονται στο ισχύον Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο της ΑΜ-Θ με την παράλληλη αξιολόγηση υλοποιούμενων χωρικών επενδύσεων (ΟΧΕ, ΒΑΑ). Στη κατεύθυνση αυτή θα πρέπει να αξιοποιηθούν συμπεράσματα και προτάσεις που έχουν διατυπωθεί από πλευράς Τ.Α. κατά τη φάση εκπόνησης ή επικαιροποίησης σχετικών επιχειρησιακών σχεδίων.**

Στο πλαίσιο αυτό **προτείνεται η εκπόνηση εμπειρογνωμοσύνης με αντικείμενο την ακριβή οριοθέτηση περιοχών παρέμβασης κατάλληλων για την εφαρμογή χωρικών στρατηγικών στην οποία θα περιλαμβάνεται ευσύνοπτο κείμενο τεκμηρίωσης και γενικών κατευθύνσεων για κάθε μία εξ αυτών, με αντιστοίχιση, όπου χρειασθεί, των κατάλληλων εργαλείων (ΟΧΕ, ΤΑΠΤΟΚ) για κάθε μια περιοχή.**

Ειδικότερα η εμπειρογνωμοσύνη θα περιλαμβάνει επιπλέον για κάθε υποπεριοχή μέσα στις προτεινόμενες περιοχές ως γενική κατεύθυνση το μείγμα των προτεραιοτήτων καθώς και την ένταση του ενδιαφέροντος που οι Φορείς πρέπει να αποτυπώσουν σε παρεμβάσεις.

Για τις περιοχές ΤΑΠΤΟΚ που παρεμβάσεις γίνονται μέσω της προσέγγισης Leader, θα λάβει υπόψη, σε γενικό επίπεδο συνεκτίμησης, τις προτεραιότητες που θέτουν οι θεσμοθετημένοι Φορείς (Ομάδες Τοπικής Δράσης, Υπουργεία κ.λ.π.), όπως διατυπώνονται σε υπάρχοντα κείμενα, χωρίς να υπεισέλθει σε άλλα ζητήματα (οριοθέτηση περιοχών, επιμέρους Στρατηγικές κ.λπ.)

Για ΟΧΕ στο πλαίσιο της ΒΑΑ η εμπειρογνωμοσύνη θα περιλάβει γενικές κατευθύνσεις με τον προσδιορισμό των αστικών κέντρων και οικιστικών ενοτήτων που μπορούν να αναλάβουν την εφαρμογή στρατηγικών. Η υλοποίηση του σταδίου αυτού θα βασισθεί σε υπάρχοντα στοιχεία και θα ολοκληρωθεί λαμβάνοντας υπόψη τις προτάσεις των Δήμων που θα προκύψουν μέσω συμμετοχικών διαδικασιών.

Η εξαγωγή βασικών συμπερασμάτων στην βάση συνοπτικού ερωτηματολογίου για την εξέλιξη και αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων (ΣΒΑΑ και ΟΧΕ) κατά την περίοδο 2014-2020 είναι επιθυμητή, προκειμένου να αξιοποιηθούν.

Επίσης είναι αναγκαίο να διερευνηθεί και να αποτυπωθεί ως γενική περιγραφή το κατάλληλο σύστημα Επιχειρησιακής Διοίκησης και Υποστήριξης για την υλοποίηση των στρατηγικών. Η ανάληψη από τους ίδιους τους ΟΤΑ της ουσιαστικής διακυβέρνησης με την ενίσχυση τους με έμψυχο υλικό και τεχνογνωσία όπως αναφέρεται εξάλλου στο Σχέδιο ΕΣΠΑ που κατατέθηκε στην ΕΕ, είναι σοβαρή προϋπόθεση για την επιτυχία του όλου εγχειρήματος.

Για κάθε επιλεγμένη περιοχή θα ακολουθήσει η εκπόνηση στρατηγικής από τους οικείους Δήμους στο πλαίσιο της εξειδίκευσης των κατευθύνσεων όπως προβλέπεται.

Απαραίτητη προϋπόθεση σε όλες τις φάσεις εξέλιξης είναι η συστηματική συνεργασία ΠΕΔ – Δήμων – Περιφέρειας – ΕΥΔ ΕΠ ΠΑΜ-Θ, ανεξάρτητα με το ποιος Φορέας θα χρηματοδοτήσει την εμπειρογνωμοσύνη.

Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η συσχέτιση της άμβλυνσης του Περιφερειακού προβλήματος στην ΑΜ-Θ με την αξιοποίηση του ΣΠ 5, η συνεκτίμηση των συνολικών προτεινόμενων παρεμβάσεων μέσω διαφορετικών εργαλείων σε σχέση με το συνολικό αναπτυξιακό αποτύπωμα, καθώς και η εφαρμογή ενός ζητούμενου αποτελεσματικού μοντέλου πολιτικής (αστικά κέντρα και ζώνες επιρροής τους) και ενδογενούς ανάπτυξης (Βιώσιμες αναπτυξιακές ενότητες) στην ΑΜ-Θ.